

Göynük'e (Bolu) Ait Bazı Gelir ve Giderlerin Tahlili: Avâriz Vergisi

The Analysis of the Income and Expenses in Göynük, Bolu: Avâriz Tax

*Zeynel Özlü**

Özet

Göynük'te uzun bir dönem boyunca halkı kötü bir şekilde etkileyen salyane, imdad-ı hazariye, imdad-ı seferiye, ve avâriz olarak adlandırılan vergilerin sıklığı, İstanbul'un zaman zaman bölgeden tavuk, piliç ve sadeyağ gibi isteklerde bulunması, sürekli olarak devam eden savaşların doğal bir sonucu olarak halkın alım gücü zayıflamıştır.

Göynük Tavukçubaşı Ocaklığına bağlanmış önemli kazalardan birisidir. Göynük'te her hane, Matbah-ı Amire'ye (Saray Mutfağı) "ayni olarak" 30 tavuk, 10 piliç vermektedir. Göynük'te vergi toplama konusunda dikkate değer bir sıkıntı yaşanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bolu, Göynük, avâriz, vergi, piliç, Saray Mutfağı.

Abstract

During this long period, Göynük remained under the influence of some important events such as long lasting wars, and the frequency of collecting heavy taxes called "salyane", "imdad-ı hazariye", "imdad-ı seferiye", "avâriz" etc. affecting the people badly. On the other hand the inhabitants of Göynük had to meet occasional demands for chicken, hen and clarified butter to meet the needs of İstanbul. As a result of all these important events the purchasing power of the people living in Göynük weakened.

Göynük is one of the most important subprovinces which was taxed to Tavukçubaşı Ocağı. Each house owner delivered 30 hens and 10 chickens to the Palace Kitchen as real. No remarkable problem has been experienced in collecting taxes in Göynük.

Keywords: Bolu, Göynük, avâriz, tax, chicken, The Palace Kitchen.

*Yrd. Doç. Dr. Düzce Üniversitesi Düzce Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi
DÜZCE. 0546 221 75 52 zeynelozlu@hotmail.com,

1. Giriş

Sancak, kaza, nahiye ve köylere düşen imdad-ı seferiyye, imdad-ı hazariyye, avâriz, nüzul, menzil ücretleri, paşalar için harcanan paralar, emr-i âli ile görevlendirilen kişilere verilen zahire, aşçı ve konak ücretleri, teftiş için gelen görevlilere vs. kişilere verilen ücretlerle kazalara düşen diğer giderleri gösteren deftere salyâne ya da tevzi defteri adı verilmektedir. Bir sancağa düşen masraf, sancağın kazalarının ve nahiyelerinin mahallelerine, köylerine dağıtılır ve toplanırdı.¹ Askeri ve dini hizmetlerde bulunanlar, menzildiler,² su yolcuları,³ derbentçiler⁴ vs. hizmetlerde bulunanlar bu vergiden muaf tutulmuştur.⁵ Bu

¹Yücel Özkaya,“ XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi Defterlerinin Kontrolü”,*Belleten*, C. LII, S. 203, s. 135- 155, Nisan 1988, Ankara, s. 135.

²Menzil, konak, konak yeri, bir günlük yol veya kervanların ve posta tatarlarının indikleri ve geceyi geçirmek üzere konakladıkları yere verilen isimdir. Menzilde devlet tarafından 1 yıllığına tayin edilen menzil emini (menzilci), menzil kethüdası, ahur kethüdası, seyis odacı, sürücü, aşçı gibi hizmetliler grubu bulunmaktadır. Bunlardan menzil eminleri 1 yıl için, menzilin bulunduğu kaza ayarı, kadısı veya naibin teklifi ve devletin bunu tasdiki ile atanırdı. Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme (Menziller)*, PTT Yayınları, Ankara, 2002, s. 177.; Sema Altunan, “Osmanlı Devleti’nde Haberleşme Ağı: Menzilhaneler”, *Türkler*, C. 10, s. 913- 919, Yeni Türkiye Yayını, Ankara, s. 915.; M. Fatih Müderrisoğlu, “Menzil Kavramı ve Osmanlı Devleti’nde Menzil Yerleşimleri” *Türkler*, C. 10, s. 920- 926, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 920.; Göynük menzil teşkilatı 1160 ile 1182 yılları arasında 3 ailenin tekelinde idare edilmiştir. Göynük Menzili’nde Gurre-i Receb 1160 ve 1162’de Boz oğlu (Boz bey) İbrahim Ağa, 22 Şevval 1166, 15 Şaban 1166, 20 Muharrem 1173, Gurre-i Safer 1174’te Yeğen Mehmet Ağa, 1175 Muharrem sonunda, Gurre-i Zi’l- Kade 1175, Evâsıt-ı Şevval 1176, Gurre-i Safer 1178’den 1179 yılı safer ayı ortalarına kadar olan dönemde, 22 Safer 1179’da Hacı Ömer, Gurre-i Rebiu’l-Ahir 1180, 19 Rebiu’l-Ula 1182, Gurre-i Şevval 1182’de Yeğen Mehmet Ağa adlı kililer menzilci olarak görev yapmışlardır. Menzildiler yaptıkları görev karşılığında taamiye adı verilen aylık ücretler almıştır. Siciller bu ücretlerin 6 ile 10 kuruş arasında olduğunu göstermektedir. Göynük’te halk sadece Göynük menziline değil Nallıhan, Mudurnu, Gölpazarı ve Taraklı menzillerine de ücretler vererek bu bölgedeki menzillerin ekonomik desteğini sağlamıştır. Zeynel Özlü, “Göynük (Bolu) Menzil Teşkilatı’nda Görev Yapan Menzildiler”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8, S.2, Aralık 2006, s. 1, 4, 5.

³Hilmi Bayraktar, “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Antep’in İdari Yapısı ve İktisadi Durumu”, *Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu*,(22 Ekim 1999),Editör Yusuf Küçükdağ, s. 83-96, Gaziantep Valiliği Özel İdare Yayını, 2000, s. 87.; Osmanlı’da şehrin su sistemi – su kemerleri, arklar ve sebiller- vakıflarca inşa edilmiş, “su yolcu” olarak ifade edilen görevliler tarafından yönetilmiştir. Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1985, s. 83-86. Kemal Kızıltoprak, “İstanbul’un Tarihi Su Meselesi”, *Tarih ve Düşünce Dergisi*, Haziran, 2002, s. 20-23.

⁴ Suraiya Faroqhi, *Osmanlıda Kentler ve Kentliler, Kent Mekanında Ticaret Zanaat ve Gıda Üretimi 1550- 1650*, Çeviren Neyyir Kalaycıoğlu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s.

bağlamda Divanın kararı ve padişahın emriyle olağanüstü durumlarda toplanan vergilere avâriz-ı divaniye denmiştir.⁶ Başlangıçta olağanüstü durumlarda alınırken, daha sonraları sürekli alınır hale gelen bu vergi, kent merkezi ve köylerde yaşayan halk “*itibari hane'lere*” ayrılarak taksim edilmiştir.⁸ Bölgenin zenginliği, halkın kentli, köylü, göçebe olması, tarla, konut ve dükkan gibi gayri menkullere sahip olup olmaması avârizhânelerin tespitinde önemli etken olmuştur.⁹ Örfi vergilerden olan bu vergiye¹⁰ bir müddet sonra “*nüzul akçesi*” denen yeni bir

73. Derbentçi, dağların üzerinde veya araların da bulunan geçit ve boğazları bekleyip korumaya memur olan kişilere verilen isimdir. Osmanlı Devleti, işlek yollarda bulunan bazı köylerin ahalisini derbentçi olarak görevlendirmiştir. Bu kişiler, kendi köylerine yakın olan belli bir kesimden sorumlu olarak yarı askeri bir kuvvet oluşturmuş ve bölge güvenliğine katkıda bulunmuşlardır. Göynük'te tespit edilen belli başlı derbentler Çamlıbel, Karaçalı, Dosta Bey, Zağferanlı Köprüsü, Kırıcılar altı, Kargasekmez ve Gökçebel'de bulunmaktadır. Bu derbentlerden Karaçalı ve Çamlıbel Derbendi diğerlerine göre olasılıkla daha önemli bir konumdadır. Bu derbentlerde özellikle de Çamlıbel ve Karaçalı'da minimum 4, maksimum 8 kişi görev yapmıştır. Bu kişiler geçimlerini, aldıkları maaşla rahat bir şekilde temin edebilmişlerdir. Çünkü yapılan araştırmalara göre bir kişinin temel gıda maddesi olan buğdaya duyduğu yıllık ihtiyaç yaklaşık 8 kile iken, bu oran derbentçilerde 6 kiledir. Derbentçilerin ayrıca aldıkları maaş da dikkate alınırsa ekonomik bakımdan genelde orta halli bir profil çizdikleri görülecektir. Zeynel Özlü, “18. Yüzyılda Göynük'te Görev Yapan Derbent Görevlilerinin Ücretleri”, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, C. 8, S.2, 69-76, 2006, s. 69-76.

⁵ Halil İnalçık, “Osmanlılar' da Raiyet Rüsümü”, *Belleken*, C. XXIII, 1959, s. 598- 599.

⁶Mübahat Kütükoğlu, “Osmanlı İktisadi Yapısı”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. 2, Editör E. İhsanoğlu, Feza Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 539.

⁷Hane ile bir ailenin mi yoksa avâriz kelimesiyle nitelendirilen bir vergi kümesinin mi kast edildiği konusunda değişik fikirler ileri sürülmüştür. Hane sahipleri XVI. asırdan sonra birer vergi ünitesi olarak kabul edilmiştir. Bazılarına göre hane ifadesi sadece avâriz hanesine işaret etmekte ve avârizdan muaf olan kişiler de bu rakama dahil edilmektedir. Bazen münferid muaf grupların hepsi bazen de pirifani grubu dışında kalanlar “hakiki hane” olarak kabul edilmiştir. Ahmet Güneş, “Osmanlı Tahrir Defterleri ve Bunların Tarih Yazıcılığında Kullanımı Hakkında Bazı Düşünceler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 150, Haziran 2004, s.165-184. Avâriz adı altında toplanan vergilerde 4-5 gerçek hane 1 avârizhanesi sayılmıştır. Halil Sahillioğlu, “Avâriz”, *TDVİA*, C.4, İstanbul, 1991, s.109.; Bir avârizhanesi 3-10 gerçekhane arasında değişmektedir. Ahmet Tabakoğlu, “Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi”, *Türkler*, C. 10, Ankara, 2002, s. 672.

⁸Özer Ergenç, “Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine”, *Osmanlı Araştırmaları*, S.IV, Ankara, 1984, s. 76.

⁹Biröl Çetin, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Barut Sanayi 1700-1900*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 2001, s. 154

¹⁰Yücel Öztürk, *Osmanlı Hakimiyeti'nde Keefe 1475-1600*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 2000, s. 533.

vergi daha eklenmiştir. ¹¹ Bedel-i mekâri, bedel-i tumar ve sürsat ise diğer avâruz tipi vergilerdir.¹²

Osmanlılarda örfi vergiler başlangıçta nadiren ve çok düşük oranlarda toplanırken, ihtiyaçların artması ve devlet hazinesinin bunları karşılayamaz hale gelmesi üzerine daha sık ve artan miktarlarda toplanmıştır.¹³ Biz de bu amaçla, Ankara Milli Kütüphane’de bulunan *Göynük kadı sicillerinde* tespit edilen vesikalari analiz ederek Göynük yöresinden toplanan vergilerin miktarı, sıklık derecesi ve halkı sıkıntıya sokup sokmadığı konusuna ışık tutmaya çalıştık.

2. Toplanma şekline göre avâruz vergileri

2.1. Aynı olarak alınanlar

Aynı olarak toplanan avâruzın başında ordunun ihtiyacı olan zahirenin sağlanması gelir. Bir valinin seyahati veya fevkalade elçilerin ülkeye gelişleri sırasında bunların geçtikleri yerde yaşayan vatandaşlar, bu kabilelerin işe vs.lerini karşılamakla yükümlü tutulmuşlardır.¹⁴ Avâruz yükümlülüklerinden nüzul, sürsat ve işıra aynı, avâruz ise nakdî vergilerdendir. Fakat nüzul, işıra ve sürsat zamanla nakdiye dönüşmüştür.¹⁵ Hazine-i Amire defterlerine göre, Göynük Kazası Tavukçubaşı Ocaklığına¹⁶ bağlanmıştır. Kadı sicilleri, Göynük’ün avâruz mukabili aynı olarak Osmanlı sarayına 40 tavuk ödediğini göstermektedir. Bu durum nakdî olarak ödenen, avâruzun aynı olarak da ödendiğini göstermesi açısından önemlidir.

2.1.1. Avâruz

Göynük kadı sicilleri Tavukçubaşı Ocaklığı’na bağlı Göynük dışındaki diğer kazaları Yenice-i Taraklı, Gölpazarı ve Lefke kazaları olarak göstermektedir.¹⁷ Avâruzhanelerin tespiti için bu kazalarda yapılan tahrirlerde,

¹¹Rıfat Özdemir, “Ankara ve Antakya Sancaklarına Ait Bazı Gelir ve Giderlerin Mukayeseli Tahlili (1790- 1806)” *Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı*, s. 127- 212, Kültür Basım ve Yayım, Elazığ 1996, s. 133.

¹²Halil Sahillioğlu, “ Avâruz ”, *TDVİA*, C. 4, İstanbul 1991, s. 109.

¹³Mehmet İpşirli, “ Avâruz Vakfı ”, *TDVİA*, C. 4, İstanbul 1991, s. 109.

¹⁴Mübahat Kütükoğlu, *agm*, s. 540.

¹⁵A. Mesud Küçükcalay - Ali Çelikkaya, “Osmanlı Vergi Sistemi ve Bir Vergi Tahsil Yöntemi Olarak İltizam”, *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 883.

¹⁶Saray Tavukçubaşı Ocağı Matbâh-ı Âmire’ye bağlı olarak her ay sultanlar ve saire için mübayaa edilen tavuklar, kaz vs.nin miktarını, ödenen meblağı ve yekunları, tavukların sarf edildiği mahalleri tespit eden ocaktır.

¹⁷Benzer şekilde Göynük’e komşu bir kaza olan Mudurnu’da Tavukçubaşı ocaklığına bağlanmıştır. Buna göre, 1817’de Mudurnu Kazası’nın 256,5 ve 1 sülüs ve 1 humus avâruzhanesi ile 205563 akçe bedel-i mütekâid malı mevcuttur. Her haneden toplanacak 500 akçe avâruz ile bedel-i mütekâidin’i Tavukçubaşına verecekti. Yücel Özkaya, “ XIX. Yüzyılda Bolu’nun Genel Durumuna Genel Bir Bakış ”, *Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı*, Kültür Basım Yayım, Elazığ, 1996, s. 213.

avârıza konu olacak nüfus konusunda yıllara göre ufak tefek değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler, bölge halkı içerisindeki muaf gruplarla ilgili olsa gerektir. Yaşlı, pîrifânî kişiler gibi. Bu bağlamda adı geçen kazaların yıllara göre avârızhane ve bedeli avârız-ı mütekâidin akçeleri şu şekildedir : 1162'de 325,5 2 rub'u ve buçuk hums avârızhane ve 15814 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1166'da 326,5 ve hums avârızhanesi ve 15814 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1173'te 326 ve buçuk hums avârızhane ve 15714 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1174'te 324 ve buçuk hums avârızhane ve 15714 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1176'da 323,5 ve buçuk hums avârızhane ve 15714 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1178 ve 1179'da 324 ve buçuk hums avârızhane ve 15714 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1180'de 324 ve buçuk hums avârızhane ve 15114 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin, 1182'de 326 ve buçuk hums avârızhane ve 15814 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin ve 1201'de 326 ve 1 rub'u ve buçuk hums avârızhane ile 15814 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin akçeleri vardır.¹⁸ Adı geçen kazalar, avârızları karşılığında Matbah-ı Amireye "aynî tavuk" vermektedirler. Vesikalar bu kazaların belirtilen yıllarda genelde her hanesinden "30 makyan (tavuk)" ve "10 piliç" in toplandığını göstermektedir. 1166 yılında Göynük'ün kasaba ve köylerinden toplam 1308 tavuk toplanmasına rağmen Taraklı'daki köylerden 896 adet toplanmıştır.¹⁹

2. 2. Bedel olarak alınanlar

2. 2. 1. İmdad - ı hazariyye

Avârız vergisi, avârız akçesi adıyla nakit olarak da toplanmıştır. Valilerin çeşitli masraflarını usulsüz olarak toplamalarını engellemek ve böylece devlet ile halkın karşı karşıya gelmesini önlemek amacıyla 1130'da (1718) imdad-ı seferiyye adıyla yeni bir vergi konmuştur. Bu vergi barış zamanlarında da toplanmış ve imdad-ı hazariyye adını almıştır.²⁰ Bu vergi her yıl 6 ayda bir (Muharrem ve Recep aylarında) 2 taksitte alınmıştır. Taksitler bazen 3'e uzamıştır.²¹ İmdadiyeler valilerin en önemli gelir kaynaklarıdır.²² Bu vergi vesikalarda imdad-ı hazariyye veya mal-ı hazariyye olarak geçmektedir. Vesikalardan Torbalı Göynük Kazası ile beraber Hüdavendigâr Sancağı dahilinde bulunan Lefke, Gölpaazarı, Taraklı, Nallu, Karahisar, Mihaliççık, Beypazarı, Günyüzü, Surhisar ve Sükut kazalarının yılda 3 taksit Hüdavendigâr Sancağına imdad-ı hazariyye ödedikleri anlaşılmaktadır. Göynük'ün ise hem Bursa hem de Anadolu valiliğine taksitlerle

¹⁸Göynük Kadı Sicili (G. K. S.) 1385, s. 52. / G. K. S. 1383, s. 19, 21. / G. K. S. 1382, s. 9, 38, 66. / G. K. S. 1381, s. 71, 6. / G. K. S. 1380, s. 24. / G. K. S. 1378, s. 6. / G. K. S. 1379, s. 16.

¹⁹G. K. S. 1378, s. 22.

²⁰Mübahat Kütükoğlu, a.g.m., s. 541., Rifat Özdemir, a.g.m., s. 137

²¹Musa Çadırıcı, *Tanzimat Dönemi'nde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, T.T.K. Yayını, Ankara 1997, s. 147-148.

²²Yücel Özkaya, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, s. 192.

imdad-ı hazariyye ödediği tespit edilmiştir. Vesikalar, Göynük' ün bu vergiyi, Hüdavendigâr Sancağı mutasarrıfına 3 taksit, Anadolu valisine ise 2 taksitte ödediğini göstermektedir.²³ Vergilerin 3 taksite kadar uzamasının nedeni, halkın, içinde bulunulan dönemin genelinde olduğu gibi maddi sıkıntı içerisinde bulunmasından kaynaklanmış olsa gerektir. Aynı anda Bursa, Kütahya ve Anadolu eyaletine imdad-ı hazariyye ödenmesi bu yargımızı biraz daha haklı çıkarmaktadır.

Göynük Kazası'nın tespit ettiğimiz ödemiş olduğu imdad-ı hazariyye taksitlerini şu şekilde açıklayabiliriz: 1161 Cemâziye'l Ula başlangıcından, 1162 yılı Muharrem başlangıcına kadar olan dönemde Bursa Valisi Ebubekir Paşa'ya 177 kuruş (2. taksit), Anadolu valisine 253 kuruş (2. taksit), 1165 yılı Şaban ayı başlangıcından 1166 yılı Safer ayı ortalarına kadar olan dönemde Kütahya Paşası'na 253 kuruş (1. taksit), Bursa valisine 286 kuruş (3. taksit), 1166 yılı Safer ayı ortalarından aynı yılın Şaban ortalarına kadar olan dönem içinde Anadolu valisine 253 kuruş (2. taksit), Bursa valisine 178 kuruş (2. taksit), 177 kuruş 100 akçe (3. taksit), 1166 yılı ortasında Bursa valisine 178 kuruş (3. taksit), 1174 yılında Bursa valisine 253 kuruş (1. taksit), 1175'te Anadolu valisine 254 kuruş (1. taksit), 1175'te Anadolu valisine 253 kuruş (2. taksit), Bursa valisine 177 kuruş (1. taksit), 1177'de Bursa valisine 253 kuruş (2. taksit), Anadolu valisine (miktarı belli değil) 1. taksit, 1178'de Bursa valisine 177 kuruş (1. taksit), 177 kuruş 40 akçe (2. taksit), 1182'de Bursa valisine 291 kuruş (taksit), 1198'de Bursa valisine 213'er kuruş (2. ve 3. taksit), 1199'da Bursa valisine 213 kuruş (1. taksit), Bursa valisine 326 kuruş (2. taksit), Anadolu valisine 253 kuruş (1. taksit), Kütahya valisine 253 kuruş (2. taksit), 1201'de Anadolu valisine 253 kuruş (1. taksit)tur.

Tespit ettiğimiz bu rakamlar içerisinde 1199 yılına ait imdad-ı hazariyye taksitlerinin hem üç valiliğe birden olması hem de özellikle Bursa'ya ödenen miktarın 326 kuruşa kadar yükselmesi Göynük halkını zor duruma sokmuş olmalıdır. Bu verginin yükselmesinde 1783 yılında Kırım'ı topraklarına katan Rusya'nın Osmanlı Devleti'ni tehdit eder bir durumda olması da olasıdır. Nitekim bazı vesikalar "*Mosko tehdidi*" nden bahsetmektedir.²⁴ Buna karşılık, 1790 yılında Ankara Sancağı ve 1806 yılında Antakya Sancağı'nın durumu ile ilgili yapılan bir çalışmada ise "*sefer*" zamanında reyadan alınan vergi ile "*bağır*" zamanında alınan vergiler ve yapılan masraflar incelenmiş ve gelir ve giderlerin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir.²⁵ 1201 yılına ait Anadolu Eyaleti'ndeki bütün kazaların imdad-ı hazariyye vergisi, Muharrem başı itibariyle 62324 (bir

²³G. K. S. 1385, s. 5./G. K. S. 1381, s. 27, 37, 38. / G. K. S. 1378, s. 2, 19, 30.

²⁴G. K. S. 1385, s. 27, 26, 15, 14, 5, 52./ G. K. S. 1382, s. 20, 23. / G. K. S. 1381, s. 87, 96, 35, 45./G. K. S. 1378, s. 30, 19, 14, 15, 2. / G. K. S. 1379, s. 25, 11. / G. K. S. 1383, s.7. Zeynel Özlü, "XVIII. ve XIX. Yüzyılda Göynük'te Fiyatlar", *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 39, Güz 2006, s. 150.

²⁵Rıfat Özdemir, *a. g. m.*, s. 212.

başka vesikada 62322 kuruş olarak verilmiş)²⁶ kuruş iken Hüdavendigâr Sancağı'ndaki Lefke, Sükut, Gölpazarı, Taraklı, Torbalı Göynük, Nallu, Karahisar, Kurupazarı, Beypazarı, Mihaliççık, Kelek (Kelik), Günyüzü ve Seferhisar'ın Muharrem başlangıcı itibariyle Bursa'ya ödeyecekleri toplam imdad-ı hazariyye vergisi 7500 kuruştur. Anadolu Eyaleti'nden toplanan 62322 kuruşluk imdad-ı hazariyyede Ankara Sancağı'nın da hissesi bulunmakta olup, miktarı 4572 kuruştur.

İmdad-ı hazariyye taksitleri, şehir kethüdası, Çavuşlar emini, ayan ve mübaşirler aracılığıyla toplanmış ve bu kişilere de ücretler ödenmiştir. Bu ücretler vesikalara harc-ı bab, ilam harcı ve mübaşiriye adıyla yansımıştır. Mübaşiriye ücretleri 1161 ile 1178 yılları arasında 25,5, 20, 25, 15 kuruş arasında değişmekte iken, bu ücretin 1182'de 211 kuruş, 1198'de 60 ve 75 kuruş, 1199'da ise 69,5 kuruş olması halkın, bir taraftan imdad-ı hazariyye taksitlerini öderken, vergiyi toplayan mübaşirler tarafından da maddi baskı altına alındığını göstermesi açısından önemlidir. 1201 yılında Anadolu valisine ödenen 1. taksitte ise vergiyi toplayan mübaşir daha önceki dönemlerde olduğu gibi 25,5 kuruş "mübaşiriye" almıştır.

2. 2. 2. İmdad - ı seferiyye

İmdad-ı hazariyye vergisinde olduğu gibi imdad-ı seferiyye vergisi de 1718 (veya 1710) tarihinden itibaren alınmaya başlanan bir vergidir. Sefer zamanında sefer masraflarını karşılamak için alınan bu vergi de tıpkı imdad-ı hazariyye vergisinde olduğu gibi kadı, ayan ve eşraf denen görevlilerin ortak kararı neticesinde tespit edilip tahsil edilmiştir.²⁷ 1182'de (1768'de) Osmanlı-Rus savaşının patlak vermesi, Osmanlı Devleti'ni toptan ayağa kaldırmış ve "Mosko Keferesi"ne karşı imdad-ı seferiyyeler toplanmıştır. Buna göre Anadolu Eyaleti'nden 165 kese akçe (Göynük'ün payına düşen 686 kuruş 1 rub'u) ve Hüdavendigâr Sancağı'ndan 49,5 kese akçe (Göynük'ün payına düşen 880 kuruştur.) toplanması için ferman gönderilmiştir. (Evâsıt-ı Cemâziye'l-Âhir 1182). Bu rakamlar dışında 68,5 ve 88 kuruş mübaşiriye ve harc-ı bab ücretleri tahsil edilmiştir. Tahsil edilen mübaşiriye ve harc-ı bab ücretleri, imdad-ı hazariyye vergisi toplanırken alınan mübaşiriye ve harc-ı bab ücretleriyle karşılaştırıldığında, rakamın yüksek olduğu görülecektir. Bunun nedeni de olasılıkla Osmanlı-Rus savaşı arefesinde ortamın kaos içerisinde olması nedeniyle, mübaşir olan kişilerin durumdan faydalanmak istemesi olsa gerektir. 1202'de de (1788'de) Divan-ı Anadolu'dan gönderilen buyrultu ile Muharrem başlangıcı itibariyle halihazırda Anadolu Valisi ve İsmail canibi Seraskeri olan Ali Paşa için imdad-ı seferiyye vergisi toplanması istenmektedir.(3 Safer 1202).²⁸

²⁶G. K. S. 1385, s. 15, 52.

²⁷Rıfat Özdemir, *a. g. m.*, s. 137- 138.

²⁸G. K. S. 1385, s. 71.

2. 2. 3. *Bedel-i nüzul*

Nüzul, askeri-mali bir kavram olup menzillerde ordu için hazırlanan erzak anlamındadır. Nüzul, aynı olarak yerine getirilmesi istenen bir yükümlülüktür. Ancak bu yükümlülük özellikle ordunun iâşesinin rahat sağlandığı zamanlarda savaş ile ilgili başka hizmetlere de kanalize edilebilmiştir. Nüzulun ihtiyaç olduğu zamanlarda, bedel-i nüzul olarak ödenmesi istenmiştir.²⁹

İncelediğimiz dönemde Göynük'te nüzul akçesi, "*bedel-i nüzul*" olarak toplanmıştır. Tavukçubaşı Ocaklığı olan Yenice-i Taraklı, Gölpazarı, Göynük ve Lefke kazalarının mevkûfat defteri sureti gereğince Tavukçubaşı tarafına ödemesi gereken bedel-i nüzulhaneler 1162 ve 1166 yıllarında 316 ve 1 rub'u buçuk hums iken, 1173, 1174, 1175, 1177, 1178, 1179, 1180'de 314 ve 1 rub'u ve buçuk humsa düşmüş, 1182 ve 1199'da 316 ve 1 rub'u ve buçuk humsa yükselmiş ve 1200 ve 1202'de ise 316 ve 1 rub'u ve 1 buçuk humsa yükselmiştir.

Görüldüğü gibi bedel-i nüzulhaneler 1162 ile 1202 yılları arasında dikkate değer bir değişiklik göstermemiştir.³⁰ Vesikalar, belirtilen bedel-i nüzulhanelerin her hanesinden 600 akçe bedel-i nüzulun Tavukçubaşılığa teslim edildiğini göstermektedir. Bu iş ile görevlendirilen mübaşirin maaşı için de "*bedel-i nüzul için alınan akçenin her 110 akçesinden 1 esedî kuruş*" un verileceği belgelere yansımıştır. Göynük halkının ödemekle yükümlü olduğu "*bedel-i nüzul-ü tekâüd*", mübaşirin masrafları ve harc-ı defterle beraber 1162'de 832 kuruş, 1166'da 832.5 kuruş, 1177, 1199 ve 1200'de 832 kuruştur. Bu rakam hane hesabı üzere düşünüldüğünde her haneye 6'şar kuruş 30 pare isabet etmektedir.

Göynük'e ait bedel-i tekâid-i (tekâüd-ü) nüzul 1177 ve 1199 yıllarında, hanelere şu şekilde taksim edilmiştir: Göynük'e ait köyler 94 hane 0,5 hums, Göynük kent merkezine ait haneler ise 10 hane olarak tespit edilmiştir.

Göynük'e bağlı Mihalgazi'ye ait köylerin hane miktarı ise 30 hane 0,5 humsdur. Bu verilere göre 1199'da Göynük'ün kaza ve köyleri toplamı 135 hane 1,5 humstur.³¹ Tavukçubaşı tarafına ödenmesi gereken bedel-i nüzulhaneler 1166'da 123 hane 2 hums, 1200 yılında ise 134 hane 1,5 hums üzerine taksim edilmiştir.³² Göynük kentinde bir avârızhanenin, gerçek kaç haneye tekabül ettiğine ilişkin herhangi bir vesika tespit edilememiştir. Edirne kadı sicillerinde geçen bir fermana göre, avârız ve nüzul haneleri tespit edilirken "*bazen 10 nefer hanekeş reayaya birer, bazen de sekizer nefer hanekeş reayaya kezalik birer hane*"

²⁹Hüseyin Çınar, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntab Şehrinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000, s. 296- 297.

³⁰G. K. S. 1379, s. 16. / G. K. S. 1378, s. 6. /G. K. S. 1380, s. 24./G. K. S. 1381, s. 5, 34, 90./G. K. S. 1382, s. 9, 38, 66. / G. K. S. 1383, s. 21./G. K. S. 1385, s. 14, 32.

³¹G. K. S. 1385, s. 15. / G. K. S. 1381, s. 92.

³²G. K. S. 1385, s. 33./G. K. S. 1378, s. 6. Zeynel Özlü, *Tanzimat Döneminde Anadolu'da Kır ve Kent Hayatı (Bolu-Göynük Örneği)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2007, s. 16-24.

karşılık olarak kabul edilmiştir.³³ Buna göre kent merkezi 450, kırsal alan ise 4185 kişi olmak üzere toplam ortalama 4635 kişiden meydana gelmektedir.

Tablo 1: Göynük Köyleri Avârizhâneleri

Köyün Adı	Avârizhâne	Hums
Çıbık (Çubuk)	4	1
Bozca Emrud (Bozca Armut)	2	1
Ebnanus Köyü	2	
Conkular Köyü		1
Akçe Alak Köyü (Akçalan)	1	1
Ezvay Köyü (Izvay)	1	
Kozcağz		4
Köstek Köyü		2
'Asameddin Köyü	1	1
Erbac Köyü	2	1
Muradçıklar ve Tulular Köyü		2
Fındıkçatı Köyü		1
Han Sarıları Köyü	1	
Han Köyü	1	2
Çalca Alak Köyü		2
Dosta Bey Köyü		1

³³Edirne Kadı Sicili 36/10b'den naklen Mehmet Esat Sarıcaoğlu, *Mali Tarih Açısından Osmanlı Devleti'nde Merkez Taşra ilişkileri (II. Mahmut Döneminde Edirne Örneği)*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 2001, s. 20-21. Bu durumda kent merkezindeki avârizhane sayısının gerçekte kaç haneye isabet ettiğinin tespitinde, Edirne'deki en yüksek değeri alırsak, ($10 \cdot 10 = 100$) 100 vergiye tabi gerçek hane ortaya çıkacaktır. Bu rakamın da yaklaşık % 10'unun bekar olduğunu kabul edersek, geride kalan 90 gerçek haneyi, ortalama hane büyüklüğü olarak kabul ettiğimiz 5 rakamı ile çarpığımızda ($90 \cdot 5 = 450$) 450 rakamına ulaşılabacaktır. Bu rakama bekar olduğunu tahmin ettiğimiz 10 kişiyi ilave ettiğimizde rakam 460'a yükselecektir. 460 rakamına askeri sınıf mensubu kişiler (Göynük'te bulunan Gazi Süleyman Paşa Camisi, Akşemseddin Türbesi ve Ömer Sekkin Türbesi'nde görevli haneler ile diğer askeri sınıf mensupları) ve birden fazla eşle evli olması olası olan kişiler dahil edilmemiştir. Kırsal alanın nüfusuna bakacak olursak($93 \cdot 10 = 930$) 930 vergiye tabi gerçek hane ortaya çıkacaktır. Bu rakamın da yaklaşık % 10'unun bekar olduğunu kabul edersek, geride kalan 837 gerçek haneyi, ortalama hane büyüklüğü olarak kabul ettiğimiz 5 rakamı ile çarpığımızda ($837 \cdot 5 = 4185$) 4185 rakamına ulaşılabacaktır. Bu rakama bekar olduğunu tahmin ettiğimiz 93 kişiyi ilave ettiğimizde rakam 4278'e yükselecektir. 4278 rakamına askeri sınıf mensubu ve birden fazla eşle evli olması olası olan kişiler dahil edilmemiştir. Zeynel Özlü, *Tanzimat Döneminde Anadolu'da Kır ve Kent Hayatı (Bolu-Göynük Örneği)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2007, s. 16-24.

Bırâman Köyü	1	
Tarbak Köyü		4
Alpağut Köyü	1	2
Tekfurlar Köyü	1	2
Tana Köyü (Tane)		1
Ceylak Köyü (Çaylak)	1,5	
Sünnet Köyü		2
Bayraklı Köyü		3
Çıtacık Köyü (Çatacık)		3
Kazığan Kuzu Köyü		1
Okçular Köyü		2
Alak (Alan) Köyü	2	
Bekdeniz Köyü	1	
Umurlar Köyü		3
Hacı Aliler Köyü		1
Depedibi Köyü (Susuz)	1,5	
Seredin (Serdin) Köyü	2	2
Alakcık Köyü	1	
Beltecik Köyü	1	
Tatarlar Köyü		1
Kozalak Köyü	2	
Hasanlar Köyü		0,5
Timurhanlar Köyü	1	
Ahmed Beyler Köyü		2
Merkeb Kirişi Köyü	1	3
Bölücekova Köyü		3,5
Dorğuşlar Köyü	3	3
Gözlüler Köyü (Gözler)	1	
Karafakılar Köyü	1	
Sarıcalar Köyü	1	
İlce Köyü		4
Çayırköy	2	0,5
Hamidler Köyü	1	3
Gürtünç Köyü	1	
Kınıkzir (Aşağı Kınık) ³⁴	2	2

³⁴Kınıkzir Köyü'nün bugünkü Aşağı Kınık Köyü olduğuna ilişkin bakınız *Bolu İli*

Kınık Bala Köyü	2	
Kınık Belteciği Köyü	1	
Kınık Sarıları Köyü		4
Kavak Köyü	1,5	1
Muradlar Köyü		1
Köstekler Köyü		1
Karamanlar Köyü		3
Kızılkuyu Köyü	2	2
Çakırlar Köyü	1	1
Köstere Köyü	2	
Nardin Köyü	1	1
Temâşa Köyü	1	
Danişmend Köyü	1	
Kelciler Köyü	1	1
Akçebikar Köyü	1	1
Musalar Köyü	1	1
Köybaşı Köyü	1	
Kirişler Köyü		4
Kudumi		2
Memeceler Köyü	1	
Karacalar Köyü	1	3
Ekinciler Köyü		3
Sipahiler Köyü		2
Ödemiş Köyü	2	2
Geyirliiler (Kirliler) Köyü	1	
Kebez Köyü	1	4
Arabacılar Köyü	1,5	
Zive Köyü		1
İbrim Özü Köyü (İbrahim Özü)	2	
Za'feranlar Köyü		3
Boyalca Köyü (Boyalca)		4
Hayırlar Köyü		2
Kuyuvıran Köyü	1	

Göynük İlçesi Belediyesine Bağlı Mahallelerin Adları ve İdari Bağlılıklarını Gösterir Çizelge (Tarihsiz). Göynük Belediyesi Yayını.

Tablo 2: Göynük Merkezi Avârizhâneleri

Mahalle Adı	Avârizhâne
Çeşme	1
Kebkebir	1
Cuma	2
Hacı Abdi Mahallesi	3
Sofu Ali Mahallesi	1
Yenice Mahallesi	1
Yayabaşı Mahallesi	1

Tablo 3: Mihalgazi Nahiyesi Avârizhâneleri

Mihalgazi Nahiyesi	Avârizhâne	Hums
Ekdir Köyü	2,5	
Bonuklar Köyü	3	3
Kümele Köyü	4	
Karaoğlan Köyü	2,5	
Çay Köyü	3	
Koyunlu Köyü	2	3
Harman Köyü	2	
Muradca Köyü	3	1,5
Ak Köyü	2	
Kozca Köyü	1	2
Hırka Köyü	1	
Çüte Köyü	2	1

Sefer sırasında ordunun halktan parayla satın aldığı zahire de nüzul olarak adlandırılmaktadır.³⁵ Mesela 27 Ramazan 1175'te Kütahya tarafından gönderilen buyrultu ile Lefke, Gölpazarı, Taraklı ve Göynük kazalarından “*akçesi karşılanmak*” kaydı ile sadeyağ istenmiştir.³⁶ Bu tür satın almalar vesikalara çok az yansımıştır.

Bunun nedeni devletin satın almaktan ziyade vergi koymayı tercih etmesinden kaynaklanmış olabilir.

³⁵Yücel Öztürk, a. g. k., s. 540.

³⁶ G.K.S. 1381, s. 45.

2. 2. 4. Salyaneler

Vesikalarda vergiler dışında sancağa gelen devlet adamlarına yapılan bazı masraflardan da bahsedilmektedir. Bu masrafların karşılanması için vergi olarak alınması istenen paraya genellikle “*salyane*” adı verilmektedir.³⁷ 19. asırda Göynük'te, bölgeden toplanan salyanelerin sıklığı, İstanbul'un zaman zaman bölgeden koyun, tavuk gibi isteklerde bulunması, sürekli olarak devam eden savaşlar ve bölgede meydana gelen eşkiyalık gibi olayların doğal bir sonucu olarak halkın alım gücü zayıflamıştır.³⁸

Salyane toplanırken bazen kişilerden salyanelerini ödeyeceklerine ilişkin taahhütler alınmıştır. Nitekim 1177 yılında Kınık Pelteciği köyünde miri araziye dahil bir tarlayı tasarruf eden Kilciler Köyü halkından olan 9 kişiden emlaklarına göre salyaneleri olan 20'şer kuruşu ödemeleri konusunda taahhüt alınmıştır.³⁹

1182 yılı Şaban ayında yapılan masraflar incelendiğinde, masraflar hakkında genel bir kanaat sahibi olunabilir. Hüdavendigâr Sancağı mutasarrıfları tarafından tayin olunan mehâri (mekâri) deve iştirası, Abdi Paşa hazretlerine 3 gece için verilen zahire parası, Hüdavendigâr Sancağı mutasarrıfları tarafından verilen imdad-ı hazariye taksiti, Kütahya, Kastamonu, Bolu vs. taraflarına gidip gelen levendat ve delibaşları için handa verilen zahire ve tayinat paraları, köylerden alınan konak, kurban ve çavuş akçeleri, Karaçalı ve Çamlıbel derbentlerinde görev yapan derbentçilerin maaşları ve taamiyeleri, menzilci ücretleri ve taamiyeleri, şehir kethüdası ücreti, Tahsildar Mehmet Ağa'ya verilen ücret vs. diğer masraflar ile harc-ı defter, naibiye, katibiye ve ihzariye ücretleri için Göynük halkından toplam 11741 kuruş toplanmış ve bu miktar 83 hane ve buçuk hums üzerine taksim edilmiştir.⁴⁰ Vesikalardan tespit edebildiğimiz kadarıyla bazı masrafları şu şekilde açıklayabiliriz: 1161 yılı Cemâziye'l-ûla başından 1162 yılı Muharrem başına kadar 7007 kuruş, 1166 yılı Şevval ayı ortasında Devletli Abdullah Hazretlerine verilen zahire vs. için yapılan masraf 6290 kuruş, 1173 yılı Safer ayı başından 1174 yılı Safer başına kadar 84 hanenin her hanesine 173 kuruş 4 sülüs olarak taksim edilen 14540 kuruş, 1174 yılı Safer ayı başında yapılan masraf 11793 kuruş (her haneye 132'şer kuruş düşecek şekilde), 1175 Zi'l-Kâde başında 16212 kuruş (84 hanenin her birine 193'er

³⁷Rıfat Özdemir, *a. g. m.*, s. 139- 140.

³⁸Zeynel Özlü, *a.g.m.*, s.1. Zeynel Özlü, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Adli Mekanizmanın Analizi (Bolu-Göynük Örneği)*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2007,s.46-71.

³⁹G.K.S. 1381, s. 12.

⁴⁰G.K.S. 1383, s. 7.

kuruş), 15 Şevval 1176'da Kütahya Paşası'na verilen masraf 23383 kuruş, 1177 yılı Safer ayında 3451,5 kuruş, 1 Safer 1178'de 12282,5 kuruş (84 haneye taksim edilmiştir.), 1181 yılı Rebiü'l-Âhir başından 1182 yılı Rebi'ül-Âhir başına kadar olan dönemde 11807 kuruş (83 haneye taksim edilmiştir.), 1182 yılı Şaban ayında 11741 kuruş (83 haneye taksim edilmiştir.), 1199 yılı Rebi'ül - Evvel'inde Mihâl (gazi) ve Mülk köylerinden 1400 kuruş masraf adı altında para toplanmıştır.⁴¹

Yapılan vilayet masrafları incelendiğinde 1173 yılına kadar yapılmış masrafların 10 bin kuruşun altında, 1173 ile 1199 yılları arasında ise 10 bin kuruş üzerinde seyrettiği görülecektir. Hatta 1176 (1763) yılında bir defa da yapılan masrafın 20 bin civarında seyrettiği görülmüştür. Bunun nedeni 1763 yılında Rusya'nın kendi yandaşı olan birisini Lehistan kralı yapması ve bu bağlamda Osmanlı Devleti'ni tehdit etmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3. Vergi toplama konusunda yaşanan sorunlar

Avâız vergileri toplanırken vergiyi toplamakla yükümlü olan bazı mübaşirlerin yolluk ve harçlarını fazla göstererek halktan fazla para topladıklarını daha önce belirtmiştik. Bunun dışında, vesikalara çok az da olsa zaman zaman avâızların toplanması konusunda sorunlar yaşandığı yansımıştır. Evâhir-i Zi'l-Hicce 1165 tarihli bir fermanda, Göynük'teki bazı eşkiyaların vergilerin toplanmasına engel oldukları belirtilmektedir. Bunun üzerine Göynük ahali Sudde-i saadete arzuhal göndererek, zuamadan Abdülahad veled Katip Mehmet'in zeameti içerisinde bulunan Nardin, Danişmend Yakası ahali olduklarını ve hanelerine düşen avâız, nüzul ve imdad-ı hazariyye gibi vergilerini 2 senedir, Mültezim ve mütegallibeden Haseki Mustafa Ağa ve kethüdası Ali Yazıcı'nın engellemeleri nedeniyle ödeyemediklerini, hatta bu kişilerin 80 kişilik bir grupla üzerlerine yürüdüklerini, bildirirler. Gönderilen fermanla gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir.⁴²

Vergi ödenmemesiyle ilgili bir diğer şikayette Tavukçubaşı Hacı Veli tarafından yapılmıştır. Yapılan şikayette, Göynük'le beraber Yenice-i Taraklı, Gölpazarı ve Lefke kazaları halkının ödemekle yükümlü oldukları avâızları mukabili vermek zorunda oldukları, "*ayni tavuk*" ve akçe bedellerini vermedikleri bildirilmektedir. Göynük'te bu vergilerin toplanmasında Boz oğlu Mehmet, Memiş, Abdullah, Kertik Mehmet ve Porsuk oğlu Hacı Ömer adlı eşkiyalar engel olmuştur. (5 Cemâziye'l-Âhir 1177).⁴³

⁴¹G.K.S.1385, s.26./G.K.S. 1383, s.7,4,5./G.K.S. 1382, s.14,18./G.K.S.1381, s.36,81,62,37,38,87,88,8,9./G.K.S. 1378, s.30./G.K.S. 1379, s.11.

⁴²G.K.S.1378, s.28.

⁴³G.K.S. 1381, s.93.

4. Sonuç

Göynük Kazası Osmanlı Devleti'ne hem aynî hem de nakdî olarak avârız vergisi ödemiştir. Göynük, çevresinde bulunan Yenice-i Taraklı, Gölpazarı, Lefke ve Mudurnu kazaları ile beraber Tavukçubaşı Ocaklığına bağlanmış ve bölgede yetiştirilen tavuk ve piliçlerden her yıl saray mutfağının ihtiyaçları karşılanmıştır. Göynük'te her hane, Matbâh-ı Âmire'ye 30 tavuk ve 10 pilici aynî olarak vermiştir. Bölge bazen İstanbul'un sadeyağ ihtiyacını da karşılamıştır.

Hüdavendigâr Sancağı'na yılda 3 defa, Anadolu Eyaletine ise 2 defa taksitler halinde imdad-ı hazariye vergisini vermiştir. Göynük'ün avârızhane ve bedeli avârız-ı mütekâidin akçeleri 1162 ile 1201 yılları arasında 323,5 ve buçuk hums avârızhane ve 15714 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin ile 326 ve 1 rub'u ve buçuk hums avârızhane ile 15814 akçe bedel-i avârız-ı mütekâidin akçeleri arasındadır. Görüldüğü gibi 38 yıllık dönem içerisinde belirtilen vergi oranlarında kayda değer bir değişiklik olmamıştır.

Bununla beraber 1763-68 yıllarında vuku bulan Osmanlı-Rus savaşları, bölgeden muhtelif miktarda vergilerin toplanmasına neden olmuştur. Bölgenin nüfus oranı ile vergi toplamları arasında bir ilişki kuracak olursak, Göynük Kazası'nda kır ve kent merkezi dikkate alındığında sefer zamanında -1182 yılında- 131,7833 kuruşu avârız, 291 kuruşu imdad-ı hazariye, 1566,25 kuruş imdad-ı seferiye ve 11741 kuruşu salyane olmak üzere toplam 13730,03 kuruş vergi toplanmıştır. Bu durumda Göynük kent ve kırsalında yaşayan 4635 kişinin kişi başına üzerine düşen vergi miktarı 2,96 kuruşa tekabül etmektedir. Buna karşılık arada 22 yıllık zaman farkı bulunmasına rağmen 1204/1205 sefer yılı için -1790- yapılan bir araştırmada Ankara ve 4 nahiyeye bağlı 110 köyden toplam 47467 kuruş verginin 38352 kişilik tahmini bir nüfus üzerine tevdi edildiği ve her kişiye 1,237,66 kuruş vergi düştüğü tespit edilmiştir.⁴⁴ Görüldüğü gibi Göynük kent merkezi ve kırsalı Ankara'ya göre, kişi başına, daha fazla vergi ödemiş ve Ankara'ya göre biraz daha fazla sıkıntıya düşmüş olmalıdır.

Vergiler toplanırken zaman zaman zorluklarla ve usulsüzlüklerle karşılaşılmasına rağmen, bunlar hemen çözülmüş ve düzen içerisine konmuştur.

Vergiler toplanırken bazen "taabbüt" mekanizması işletilmiştir. Göynük'e ait vesikalarda avârız ve nüzul vergilerinin hizmet olarak (kürek hizmeti vs.) karşılandığına ilişkin herhangi bir veri tespit edilememiştir.

⁴⁴Rıfat Özdemir, *a.g.m.* s. 212.

Kaynakça**Arşiv vesikaları****Ankara Milli Kütüphane Arşivi**

- Göynük Kadı Sicili No: 1378 (1154 – 1166)
 Göynük Kadı Sicili No: 1379 (1261 – 1262)
 Göynük Kadı Sicili No: 1380 (1172 – 1173)
 Göynük Kadı Sicili No: 1381 (1173 – 1177)
 Göynük Kadı Sicili No: 1382 (1178 – 1180)
 Göynük Kadı Sicili No: 1383 (1182 – 1184)
 Göynük Kadı Sicili No: 1385 (1196 – 1202)

Diğer kaynaklar

- Altunan, Sema, “Osmanlı Devleti’nde Haberleşme Ağı: Menzilhaneler”, *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yayını, Ankara 2002, s. 913-919.
- Bayraktar, Hilmi, “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Antep’in İdari Yapısı ve İktisadi Durumu”, *Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu*, (22 Ekim 1999), Editör Yusuf Küçükdağ, Gaziantep Valiliği Özel İdare Yayını, Gaziantep 2000, s. 83-96.
- Çadırcı, Musa, *Tanzimat Dönemi’nde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, T. T. K. Yayını, Ankara 1997.
- Çetin, Birol, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Barut Sanayi 1700 – 1900*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 2001.
- Çınar, Hüseyin, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntab Şehrinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000.
- Faroqhi, Suraiya, *Osmanlıda Kentler ve Kentliler, Kent Mekanında Ticaret Zanaat ve Gıda Üretimi 1550- 1650*, Çeviren Neyyir Kalaycıoğlu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1994.
- Güneş, Ahmet, “Osmanlı Tahrir Defterleri ve Bunların Tarih Yazıcılığında Kullanımı Hakkında Bazı Düşünceler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 150, (2004), s. 165- 184.
- Halaçoğlu, Yusuf, *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme (Menziller)*, PTT Yayınları, Ankara 2002.
- İnalçık, Halil, “Osmanlılar’ da Raiyet Rüsümü”, *Belleten*, C. XXIII, (1959), s. 575– 610.
- Ergenç, Özer, “Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine”, *Osmanlı Araştırmaları*, S.IV, s. 69-78, (Ankara 1984), s. 69-78.
- İpşirli, Mehmet, “Avârız Vakfı”, *TDVİA*, C. 4, s. 109, İstanbul 1991.
- Kızıtoprak, Kemal, “İstanbul’un Tarihi Su Meselesi”, *Tarih ve Düşünce Dergisi*, Haziran, (2002), s. 20-23.
- Küçükkalay, A. Mesud, - Çelikkaya, Ali, “Osmanlı Vergi Sistemi ve Bir Vergi Tahsil Yöntemi Olarak İltizam”, *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
- Kütükoğlu, Mübahat S., “Osmanlı İktisadi Yapısı”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. 2, Editör E. İhsanoğlu, Feza Yayıncılık, İstanbul 1999.
- Müderrişoğlu, M. Fatih, “Menzil Kavramı ve Osmanlı Devleti’ nde Menzil Yerleşimleri” *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 920-926.
- Özdemir, Rıfat, “Ankara ve Antakya Sancaklarına Ait Bazı Gelir ve Giderlerin Mukayeseli Tahlili (1790- 1806)”, *Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı*, Kültür Basım ve Yayın, Elazığ 1996, s. 127- 212.

- Özkaya, Yücel, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 1985.
- Özkaya, Yücel, “XVIII. Yüzyılın Sonlarında Tevzi Defterlerinin Kontrolü”, *Bellekten*, C. LII, S. 203, Nisan 1988, Ankara, s. 135- 155.
- Özkaya, Yücel, “XIX. Yüzyılda Bolu’ nun Genel Durumuna Genel Bir Bakış”, *Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı*, Kültür Basım ve Yayım, Elazığ 1996, s. 213- 219.
- Özlü, Zeynel, “XVIII. ve XIX. Yüzyılda Göynük’te Fiyatlar”, *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 39, Güz 2006.
- Özlü, Zeynel, “Göynük (Bolu) Menzil Teşkilatı’nda Görev Yapan Menzilciler”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt 8, S.2, Aralık 2006.
- Özlü, Zeynel, “18. Yüzyılda Göynük’te Görev Yapan Derbent Görevlilerinin Ücretleri”, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, C. 8, S.2, 2006, s. 69-76.
- Özlü, Zeynel, *Tanzimat Döneminde Anadolu’da Kırsal ve Kent Hayatı (Bolu-Göynük Örneği)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2007.
- Özlü, Zeynel, *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti’nde Adli Mekanizmanın Analizi (Bolu- Göynük Örneği)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2007.
- Öztürk, Yücel, *Osmanlı Hakimiyeti’nde Keefe 1475-1600*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 2000.
- Sahillioğlu, Halil, “Avârız”, *TDVİA*, C. 4, İstanbul 1991, s.108- 109.
- Sarıcaoğlu, Mehmet Esat, *Mali Tarih Açısından Osmanlı Devleti’nde Merkez-Taşra İlişkileri (II. Mahmut Döneminde Edirne Örneği)*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 2001.
- Tabakoğlu, Ahmet, “Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi”, *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 653-694.
- Bolu İli Göynük İlçesi Belediyesine Bağlı Mahallelerin Adları ve İdari Bağlılıklarını Gösterir Çizelge* (Tarihsiz). Göynük Belediyesi Yayını.